

Ylitarkastaja Miia Lehmus-Niemi

25.05.2020

POL-2020-30460

Eduskunta
Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Kirjallinen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi Valtiokonttorista annetun lain ja Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksesta annetun lain muuttamisesta

Asia

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä (HE 20/2020 vp.) eduskunnalle laeiksi Valtiokonttorista annetun lain ja Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksesta annetun lain muuttamisesta.

Esityksen mukaan Valtiokonttori tuottaisi analysointi- ja raportointipalveluja valtion hallinnolle sekä saisi tehtävän hoitamisen edellyttämät välttämättömät tiedot maksutta ja salassapitosäännösten estämättä. Valtiokonttori toimisi valtionhallinnon analysointi- ja raportointipalvelujen tietojen rekisterinpitäjänä. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus puolestaan tuottaisi analysointi- ja raportointipalveluja asiakkailleen ja se saisi tehtävän hoitamisen edellyttämät välttämättömät tiedot maksutta ja salassapitosäännösten estämättä. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus toimisi talous- ja henkilöstöhallinnon analysointi- ja raportointipalvelujen tietojen rekisterinpitäjänä.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon nykyisten tehtävien ja palvelujen tuottamisessa tarvittavien tietojen osalta Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus olisi esityksen mukaan yhteisrekisterinpitäjä eräiden asiakaidensa kanssa.

Lausunto

Valtiokonttorille ja palvelukeskukselle ehdotetaan säädettäväksi uusi analysointi- ja raportointipalvelutehtävä. Lakiehdotuksella pyritään vahvistamaan tiedon järjestelmällistä hyödyntämistä tiedolla johtamisessa ja tietoperusteista päätöksentekoa valtionhallinnossa toiminnan laadun kehittämiseksi ja tuottavuuden parantamiseksi.

Valtiokonttori tuottaisi valtion kokonaisetua tavoittelevia ratkaisuja useamman viraston käyttöön sekä tukisi valtioneuvostotasoista valmistelua ja päätöksentekoa. Palvelukeskus puolestaan tuottaisi palveluja virastojen toiminnan kehittämiseksi talous- ja henkilöstöhallinnon toimialan tietojen ja yhteisten palveluntuottajien rekistereissä olevien tietojen avulla.

Tavoitteena toiminnassa on tuottaa keskitetysti indikaattoritietoa, tilannekuvia ja analysoituja johtopäätöksiä rekistereistä hyödynnettävän tiedon avulla.

la. Analysointi- ja raportointipalvelutoiminnan laatu kuitenkin edellyttää, että hyödynnettävät tiedot ovat oikein. Tietojen oikeellisuudesta vastaavat ensisijaisesti alkuperäiset rekisterinpitäjät eli yhteisten palveluntuottajien rekistereihin tietoja toimittavat virastot ja laitokset. Hallituksen esityksen mukaan analysointiprosessi alkaa analysoitavan ongelman määrittelystä yhdessä asiakkaan kanssa. Analysoinnin tulokset tulisi käydä läpi asiakkaan kanssa ennen niiden julkaisemista, jotta varmistutaan tulosten ja johtopäätösten oikeellisuudesta. Riskinä voi nimittäin olla, kun pelkillä luvuilla tehdään johtopäätöksiä, ei aina ymmärretä kaikkia tekijöitä niiden takana.

Etenkin turvallisuusviranomaisten osalta teknisen rajapinnan avulla luovutettavien tietosisältöjen tarkempi määrittely tulee tehdä yhteistyössä Valtiokonttorin, palvelukeskuksen ja muiden yhteisten palveluntuottajien sekä turvallisuusviranomaisten kesken. Samalla on varmistuttava, ettei useista lähteistä yhdistetyistä tiedoista kasaudu korkeamman suojaustason tai turvallisuusluokituksen mukaisia tietoja (kasautumisvaikutus). Turvallisuussektorin viranomaisilla voi olla lisäksi erilaisia suojattavia intressejä, joten analysointi- ja raportointipalveluissa käsiteltävien tietojen käsittelystä, kerkeistamisesta ja kasautumisvaikutusten arvioinnista on sovittava erikseen kunkin turvallisuusviranomaisen kanssa. Turvallisuussektorin intressit edellyttävät myös tietojen rajaamista välttämättömiin tietoihin.

Uutta toimeksiantoa valmisteltaessa Valtiokonttori ja/tai palvelukeskus määrittelevät toimeksiannon hoitamiseksi tarvittavat tiedot ja varmistavat, että tietojen käsittely on tarpeellista ja oikeasuhtaista kyseisen toimeksiannon hoitamiseksi. Valtiokonttori ja palvelukeskus varmistavat tiedon käsittelystä ja analysoinnissa tietosuojaan ja tietoturvan säilymisen hyödyntämällä toimialueiden ja tiedot omistavien tahojen substanssiasiantuntemusta. Poliisin osalta nähdään tarpeelliseksi olla mukana antamassa substanssiasiantuntemusta omien tietojensa käyttöön liittyen, jotta tietosuoja ja tietoturva säilyvät riittävällä tasolla Valtiokonttorin ja palvelukeskuksen käsitellessä poliisin / poliisilta peräisin olevia tietoja nyt säädettäväksi esitettävän lain-säädännön mukaisissa käsittelytarkoituksissa. Tiedot omistavalla viranomaisella tulee myös olla mahdollisuus luokitella itse omat tietonsa.

Lausuttavana olevan hallituksen esityksen kohdassa 2.1 viitataan Palkeetlain 8 §:n mukaiseen suoritteiden maksullisuuteen. Hallituksen esityksestä ei käy tarkemmin ilmi, mihin virastoille tarjoamiin suoritteisiin tässä viitataan. Epäselväksi jää esimerkiksi se, joutuvatko virastot maksamaan jotakin kaikista analysointi- ja raportointitehtävistä, joita Valtiokonttori tuottaa yleiseen tarpeeseen.

Laissa säädettäisiin Palkeille ja Valtiokonttorille oikeus saada tietoja seuraavasti: Rekistereitä ei käytetä kokonaisuudessaan sellaisenaan, eikä analysointi- ja raportointipalveluilla ole suoraa pääsyä alkuperäisiin rekistereihin, vaan niistä poimitaan hyödynnettäväksi vain kunkin toimeksiannon edellyttämät välttämättömät tiedot. Esityksen yleisperusteluissa todetaan, että valtion yhteisillä palveluntuottajilla säilyisi toimivalta analysoida ja kehittää omaa toimintaansa ja toimialaansa kuten aiemminkin. Tässä työssä kukin palveluntuottaja voisi hyödyntää yhteisten palveluntuottajien rekistereistä kerättyjä tietoja. Tältäkin osin tulee huomioda, että henkilötietojen ja salassa pidettävien tietojen osalta valtion yhteisten palvelujen tuottajien tu-

lisi käsitellä vain välttämättömiä henkilötietoja tai salassa pidettäviä tietoja toistensa rekistereistä.

Tietoja luovuttava taho varmistaa luovutettavien tietojen tarpeellisuuden tai välttämättömyyden tietoja saavan viranomaisen tehtävien hoitamiseksi. Usean viranomaisen ollessa kyseessä tämä tehdään toimialasta vastaavan ministeriön johdolla. Toimialasta vastaavalla ministeriöllä ei käsityksemme mukaan ole toimivaltaa päättää tietojen luovuttamisesta niiltä osin kuin kyseessä ovat tiedot, joiden osalta Poliisihallitus (poliisi) toimii rekisterinpitäjänä. Hallituksen esityksestä ei käy selkeästi ilmi, mitä käytännössä yritetään tarkoittaa sillä, että todetaan tarpeellisuuden ja välttämättömyyden arvioinnin tapahtuvan toimialasta vastaavan ministeriön johdolla. Nyt esitettävällä lainsäädännöllä ja sen perusteluilla ei tulisi sekoittaa rekisterinpitäjän ja ministeriön rooleja/vastuita siihen nähden, mitä näistä rooleista ja vastuista on muualla säädetty.

Rekisteröity voi toteuttaa tietosuoja-asetuksen 12—22 artikloissa ja tietosuojalain 31, 33 ja 34 §:ssä säädetty rekisteröidyn oikeudet suhteessa rekisterinpitäjään. Esityksen perusteella epäselväksi jää mihin oikeuksiin 31, 33 ja 34 §:ssä viitataan. Näissä pykälissä säädetään rekisterinpitäjän oikeudesta poiketa eräistä henkilötietojen käsittelyä koskevista velvoitteista.

Lakiehdotuksella on vähäisiä vaikutuksia viranomaisten toimintaan virastojen työmäärän kasvuna. Virastot osallistuvat tietojen luovuttamiseksi tarvittavaan yhteistyöhön Valtiokonttorin, palvelukeskuksen ja muiden yhteisten palveluntuottajien kanssa. Tosiasiallisesti tällä voi kuitenkin olla vähäistä suurempia vaikutuksia virastojen työmäärän kasvuun.

Kohdassa 2.2.2 (s.22) todetaan, että Matkahallinnon tietoja tulevista matkoista ei käsitellä turvallisuusnäkökohtien vuoksi. Hallituksen esityksessä huomiota tulisi kiinnittää myös siihen, että määrätyissä tilanteissa myös tiedot menneistä matkoista voivat sisältää turvallisuuden näkökulmasta merkityksellisiä tietoja, kuten tietoja matkojen säännöllisestä toistuvuudesta. Myös menneiden matkojen osalta tietojen käsittelyssä on kiinnitettävä erityistä huomiota turvallisuusnäkökohtiin ja vältettävä tai vähintään minimoitava sellaisten matkahallinnon tietojen käsittely, joka voi vaarantaa esim. organisaation tai matkustajan turvallisuuden.